

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра германських мов і зарубіжної літератури

Дипломна робота
магістра

з теми: «**ОСОБЛИВОСТІ ДЕКАДЕНТСЬКОГО СВІТОВІДЧУТТЯ У ТВОРЧОСТІ**

ОБРІ ВІНСЕНТА БЕРДСЛІ»

Виконала: студентка 2 курсу Angb1–
M17z групи
спеціальності 014 Середня освіта (Мова і
література (англійська), додаткова
спеціальність 014 Середня освіта (Мова і
література (німецька)

Марків Наталія Василівна

Керівник:

Кшевецький В.С., кандидат філологічних
наук, доцент

Рецензент:

Волковинський О.С., доктор
філологічних наук, професор, завідувач
кафедри журналістики

Кам'янець-Подільський - 2018 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. МІСЦЕ ОБРІ ВІНСЕНТА БЕРДСЛІ В ЛІТЕРАТУРНОМУ ПРОЦЕСІ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ	9
<i>1.1. Декаданс як художньо-ідеологічна платформа.....</i>	<i>9</i>
<i>1.2. Вивчення творчості Обрі Бердслі сучасним літературознавством.....</i>	<i>20</i>
РОЗДІЛ 2. ТРАНСФОРМАЦІЯ ЛІРО-ЕПІЧНОГО ЖАНРУ У ТВОРЧОСТІ О. БЕРДСЛІ	26
РОЗДІЛ 3. ДЕКАДЕНТСЬКІ МОТИВИ В ЛІРИЧНІЙ ПОЕЗІЇ О. БЕРДСЛІ.....	57
РОЗДІЛ 4. КАТЕГОРІЇ ЖИТТЯ І СМЕРТІ ЯК ЦЕНТРАЛЬНІ У ФІЛОСОФСЬКІЙ ЛІРИЦІ О. БЕРДСЛІ.....	66
ВИСНОВКИ	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	85

ВСТУП

Процеси пошуку, осмислення та накопичення нових художніх ідей і форм, спроби синтезу різних жанрів і видів мистецтва, традицій різних культур, епох і напрямків, що ознаменували межу XIX – XX ст., супроводжувалися кризою системи наукових, етичних і естетичних цінностей. «Символом часу» стає декаданс – перехідне явище, що відбиває «кінець історії», «розрив часів», «глибинний зсув культури» тощо. В його основі лежав екзистенціальний страх перед майбутнім; в Англії він «об'єднав під своїми прапорами всіх тих, хто протистояв вікторіанським цінностям не тільки в мистецтві, але і в суспільстві» [92, с.7-10].

«Варварське відродження» XIX ст., на думку Вяч. Іванова, - це «порив до возз'єднання диференційованих культурних сил в нову синтетичну світобудову» [50, с.69], зміна позитивізму ідеалістичними концепціями (Ніцше, Бергсон, Фройд, Шпенглер), перехід від логіко-раціонального до інтуїтивного шляху осмислення проблем світу, перенесення акценту філософської думки з проблем гносеології на проблеми світу, що визначали «філософію життя» [95, с.51].

Художній процес 1880-1910-х рр. вважається переходом від «традиційного реалістичного» зображення дійсності до «експериментального, модерністського» [118, с.7]. В англійській літературі кінця XIX ст. співіснували напрямки критичного реалізму (Дж.Мередіт, С.Батлер, Т.Гарді), натуралізму (Дж.Гіссінг, Дж.Мур), неоромантизму (Р. Л. Стівенсон, Дж.Конрад, Р.Кіплінг), а також естетизму (О.Уайльд, У.Пейтер, А.Сімонс) [7, с. 258-294].

Межа XIX - XX ст. – час панування стилю модерн (лат. *modernus* - новий, сучасний). Зародившись як стиль архітектури в Англії на початку 1890-х рр., він задав тон іншим національним культурам і став інтернаціональним. Окремі течії існували не ізольовано, а тісно

взаємодіяли: «сецесіон» в Австрії, «югендштіль» в Німеччині, «ліберті» в Італії, «арт-нуво» у Франції.

Мистецтво модерну вийшло за власні межі, звертаючись до різних форм життя (побут, промисловість, торгівля тощо). Архітектура поєднувалася з живописом, використовувалися нові матеріали і техніки (залізо, бетон, скло). Живопис уподібнювався музиці. Музика рухалася назустріч живопису.

Дослідники відзначають тенденцію до перенесення категорії «стиль модерн» на різні види мистецтва [2, с. 4]. У вітчизняній науці показовими є роботи, в яких модерн розглядається як явище театру, музики і літератури [2; 3; 45; 64; 82; 83; 86; 89; 102; 103; 104]. Таким чином, **актуальність** магістерської роботи пов'язана як з ідеєю декадансу, яка залучає сьогодні увагу вчених, так і з інтересом до модерну на межі ХХ - ХХІ ст.

Вибір теми магістерського дослідження зумовлений літературно-художнім матеріалом. У творчості Обрі Бердслі, яку С. Маковський справедливо назвав небувалим синтезом [15, с. 326], не тільки з'єдналися графічний і поетичний таланти автора, а й відбилася його глибока художня ерудиція, декадентські настрої, відкритість до різних культурних епох і національних культур. Особливістю ліричного тексту Бердслі є його фрагментарність і незавершеність, і звідси – культурно-історична відкритість для інших текстів. Крім цього, створені художником малюнки та ілюстрації неможливо розглядати у відриві від його літературної спадщини.

Літературна творчість Обрі Бердслі, творця стилю модерн в графіці, «денді в житті» і «дилетанта» в мистецтві, визнано сьогодні очевидним фактом [92; 118; 131; 148].

На початку 1890-х Бердслі був ще не цілком впевнений, в якій сфері мистецтва він більш талановитий: в музиці, образотворчому мистецтві чи літературі [125, с. 44]. Артур Сімонс, сучасник Бердслі, згадував, що він

дуже хотів бути письменником: «Beardsley was very anxious to be a writer» [139, с. 17]. Критик Роберт Росс, один з поціновувачів Бердслі, стверджував, що мистецтво графіка було глибоко літературним, але його вираження в слові вважав тільки «літературою художника», а НЕ власне літературою: «His art was, of course, intensely literary, to use the word hated of modern critics, but his expression of it was the legitimate literature of the artist, not the art peculiar to literature» [143, с. 33]. Разом з тим дослідниця Л.Г.Затлін не тільки називає Бердслі найбільш літературним художником десятиліття («the most literary artist of the decade»), але й наводить перелік його літературних творів, які публікувалися як за життя автора, так і помертню [150, с. 3]. Однією з таких публікацій є видана в 1904 р Джоном Лейном книга «Under the Hill and Other Essays in Prose and Verse».

Будучи поряд з Оскаром Уайльдом і Уолтером Пейтером однією з «складових частин англійської декадансу», Бердслі зробив його ідею «наочною» [118, с. 66]. Будучи художнім редактором «The Yellow Book» (1894-1897), він «поставив високі стандарти» змістом і формою журналу, і видання стало «визначною подією» в культурному житті Англії. У «The Savoy» (1897-1898), де Бердслі очолив відділ мистецтв, «в усій красі» проявився його талант не тільки художника, але і поета [92, с. 276].

Об'єктом нашого дослідження є літературна спадщина О. Бердслі, а **предметом** – декадентські мотиви і світовідчуття у ліриці митця.

Літературну спадщину Бердслі складають поетичні та прозові твори, жанрову природу яких неможливо однозначно визначити. Це, з одного боку, вірші з ілюстраціями до них і віршовані коментарі до малюнків, з іншого – афоризми, есе, прозові фрагменти, оповідання і незакінчений роман, до якого він теж створив серію ілюстрацій. Однак взаємодією літературного тексту та ілюстрацій проблема декадансу в літературній спадщині Бердслі

не вичерпується. Ми використали листи художника і спогади сучасників, що допомагають простежити процес декадентської творчості автора.

Метою магістерської роботи є цілісне дослідження літературної спадщини Бердслі і вираження в ній декадентських ідей, висунутих романтиками і символістами.

Виходячи з поставленої мети, потрібно вирішити такі **завдання**:

- висвітлити головні позиції в оцінках декадансу зарубіжними і вітчизняними науковцями;
- послідовно проаналізувати літературні твори Бердслі, виявляючи їх декадентський настрій;
- довести, що спроба реалізувати ідею декадансу стає основним принципом літературного доробку митця;
- простежити еволюцію творчих пошуків Бердслі-письменника.

Описовий, історико-поетологічний і культурно-типологічний **методи** передбачають аналіз художнього образу (А.А.Потебня, Н.К.Гей), стилю (В. В. Виноградов, М.П.Брандес) і культурних ремінісценцій (В.Е.Халізеєв, Н.С.Бочкарьова) тощо.

Методологічна основа роботи представлена загальнотеоретичними дослідженнями та історико-літературними дослідженнями Т.Гундорової [47], М. Ткачука [104], які вбачають у декадансі двобічний за змістом процес «заперечення – утвердження», що проявив себе у вишуканих творах літератури і мистецтва.

Аналіз і інтерпретація поетичних жанрів в художній спадщині Бердслі поглиблює і розширює уявлення про літературну творчість відомого графіка і вводить його в європейський історико-культурний контекст. **Теоретична значимість** роботи полягає в можливості застосування її результатів в подальших дослідженнях художньої культури та літератури межі ХІХ – ХХ ст. **Практичне значення одержаних результатів** полягає в тому, що

вони можуть бути використані під час подальшого вивчення складної природи декадансу; розробки вузівських лекційних курсів з історії української та зарубіжної літератур; спецкурсів і спецсемініарів з історії української літератури кінця XIX – початку XX ст.; написання курсових і дипломних робіт, а також як допоміжне джерело щодо аналізу художньо-естетичних модусів української літератури.

Магістерська робота обговорювалася на засіданні кафедри германських мов і зарубіжної літератури Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Основні її положення висвітлювались у доповідях на звітній конференції студентів та магістрантів за підсумками науково-дослідної роботи у 2018 році, результатом чого стала одна публікація.

Структура магістерського дослідження зумовлена метою і завданнями дослідження. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків і списку використаних джерел.

ВИСНОВКИ

Ідеї декадансу, проголошені німецькими романтиками і французькими символістами та підхоплені художниками стилю модерн, багато в чому визначили експериментальний характер літературної творчості Обрі Бердслі, яку неможливо вписати в традиційну тріаду літературних родів.

Обрі Бердслі займає особливе місце в літературно-мистецькому процесі Англії на межі XIX - XX ст. поруч з О. Уайльда, А.Сімонсом та ін. В літературній творчості, як і в графіці, він намагається здійснити ідею універсального синтезу, проголошену на початку XIX ст. німецькими романтиками (зокрема, Ріхардом Вагнером).

Літературна спадщина художника включає балади і сонети, сатиричну замальовку й ідилічну пісню, філософську лірику, лімерики і прозові фрагменти, афоризми та рекламні есе, оповідання і незакінчений роман. Експериментуючи з різними жанрами, поєднуючи поезію і прозу, суб'єктивне і об'єктивне, зображення і вираження, Бердслі створює некласичну жанрову систему, яка не вкладається в традиційну тріаду літературних родів.

Творчість Бердслі передбачає діалог античності і середньовіччя, Сходу і Заходу, рококо і декадансу, а також французької, німецької та англійської національних культур (від специфічних особливостей мови до видатних проявів духу).

Важлива для стилю модерн ідея занепадництва виражається в Бердслі у прагненні об'єднати оповідальність літератури, зображальність живопису і виразність музики в театралізованому дійстві. Кожна з цих властивостей, в свою чергу, проявилася на різних рівнях художнього твору.

Багато в чому пов'язаний з впливом Сходу еротичний зміст творчості художника висловлює не тільки зовнішній протест проти вікторіанського

лицемірства, а й внутрішній конфлікт смертельно хворого художника, будучи одночасно формою його самоіронії і життєствердження.

Протягом свого короткого літературного життя Бердслі звертався до різних поетичних жанрів від балади і сонета до лімерика, трансформуючи і змішуючи їх. Такі «помежеві» жанри, як вірш в прозі, афоризм, віршований коментар до малюнка займають в його літературній спадщині не периферійне, а центральне місце поряд з філософською лірикою. Разом із тим, жоден із жанрів не використовується в «чистому» вигляді. Віршований коментар до малюнка має форму лімерика і, не будучи призначеним для публікації, становить частину особистого листа, а балада, не втрачаючи своєї музикальності, наближається до оповідання, хоча оповідний сюжет відходить в ній на другий план, поступаючись місцем опису обставин і створенню особливої атмосфери, що готують читача до несподіваної розв'язки. Іронія та ідилія не тільки визначають основний модус травневої пісні, а й поєднуються в ній.

Враження підкреслено декадентської спрямованості творчості Бердслі посилюється від того, що багато експериментів художника залишилися незавершеними. Ідея декадансу пронизує всі твори від матеріалу і зовнішньої форми до внутрішньої форми і змісту.

На рівні зовнішньої форми взаємодіють звуки, букви, слова, лінії, що безпосередньо і опосередковано характеризують героїв, обставини, сюжетну дію. Крім фонетичних прийомів алітерації і асонанса, Бердслі вводить в англійський текст французькі слова, викликаючи додаткові відтінки сприйняття (зору, слуху, нюху, дотику, смаку) і атмосфери. Автор досконало знав французьку мову, а під час написання творів брав уроки німецької. Граючи різними значеннями одного і того ж слова, він або розгортає первісний зміст, або виявляє гротескну суперечливість ліричного

героя. В описах зовнішності, костюма, жести, обстановки підкреслюється пластичність, образ створюється контрастом чорних і білих плям.

В літературній спадщині Бердслі поетична ідея виражається в прагненні поєднати розповідь (фабулу, сюжет, композицію, форму оповіді, міфологічні та літературні алюзії і ремінісценції, інтертекст), зображення (докладний опис, деталізація просторової форми, створення розгорнутих портретів – риси обличчя, фігура, пози, жести, рухи, одяг і аксесуари, максимальне використання образотворчих і виразних можливостей, ритмічну побудову вірша і фрази, алітерацію, асонанс і звуконаслідування, музичні ремінісценції, мотиви, образи і порівняння, використання музикознавчої термінології, театралізацію і стилізацію).

В основі естетичного сприйняття Бердслі як художника декадансу лежить принцип синестезії, тому його літературну творчість можна назвати літературою живописця і музиканта. Певною мірою саме стиль модерн дозволив йому геніально з'єднати ці протилежні види мистецтва в графіку. Літературний експеримент Бердслі не отримав такого резонансу, на відміну від його графіки, але в образі наступних поетів уже першої третини ХХ століття неможливо розділити живопис, музику і поезію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абашев В.В. Танец как универсалия культуры серебряного века. *Время Дягилева. Универсалии серебряного века*. Пермь, 1993. Вып. 1. С.7-19.
2. Авраменко Н. В. Поезія українських символістів перших десятиліть ХХ століття в типологічних відповідностях з англо-американською символістською лірикою: дис. ... канд. філол. наук: 10.01.05 - порівняльне літературознавство. Тернопіль, 2002. 202 с.
3. Агеева В. Апология модерну: обрис ХХ віку: [статті та есеї]. К.: Грані-Т, 2011. 408 с.
4. Азизян И.А. Диалог искусств Серебряного века. М.: Прогресс-Традиция, 2001. 398 с.
5. Алексеев М.П. Литература средневековой Англии и Шотландии. М.: Высшая школа, 1984. 351 с.
6. Андреев Л.Г. Западноевропейская литература, ХХ век. *Вопросы литературы*. 1983. № 8. С.130-160.
7. Аникин Г.В. История английской литературы. М.: Высш.шк., 1985. 431 с.
8. Баканова Т.П. Поэзия Артура Саймонза и английский символизм: автореф.дис. ... канд.филол.наук. М., 1986. 18 с.
9. Барковская Н.В. Поэзия «серебряного века». Екатеринбург: Уральский гос. пед.ун-т., 1999. 170 с.
10. Барнс Дж. Попугай Флобера / пер. с англ. Т.Шинкарь. М.: ООО «Издательство АСТ», 2003. 256 с.
11. Бахтин М. М. «Парнас», декаданс, символизм. *Собр. соч.* : в 7 т. М., 2000. Т. 2. С. 289-294.
12. Белый А. Символизм как миропонимание. М.: Республика, 1994. 528 с.
13. Бердслей О. Избранные рисунки / предисловие и послесл. А.А.Сидорова. М.: Венок, 1917.

14. Бердслей О. Избранные рисунки. Венера и Тангейзер. Застольная болтовня. Письма / пер. М.Ликиардопуло. Стихи / пер. М.Кузмина. Р.Росс. Обри Бердслей: моногр.; А.Симонс. О.Бердслей: моногр.пер. М.Ликиардопуло. Статьи о творчестве художника. Иконография. Библиография. Примечания. М.: Скорпион, 1912.
15. Бердслей О. Многоликий порок: История Венеры и Тангейзера, стихотворения, письма / сост. Л.Володарская. М.: Эксмо-пресс, 2001. 368 с.
16. Бердслей О. Рисунки. Проза. Стихи. Афоризмы. Письма. Воспоминания и статьи о Бердслее / сост. А.Басманов. М.: Игра-техника, 1992. 288 с.
17. Бердслей О. Шедевры графики / сост. И.Пименова. М.: Изд-во Эксмо, 2002. - 216 с.
18. Бердслей Обри. СПб.: Шиповник, 1906.
19. Бердюгина Л.А. «Роман культуры» как понятие философии культуры. *Философские проблемы взаимодействия литературы и культуры*: межвуз. сб. научн. тр. Новосибирск: Изд-во НГПИ, 1986. С. 87-102.
20. Бердяев Н. А. Кризис искусства (Репринтное издание). М.: СП "Интерпринт", 1990. 48 с.
21. Берковский Н.Я. Романтизм в Германии. СПб.: Азбука-классика, 2001. 512 с.
22. Бердслей Обри и книжная графика. Пб.: Ars aeterna, 1918. 96 с.
23. Бодлер Ш. Об искусстве / пер. с фр. Н.Столяровой и Л.Липман. М.: Искусство, 1986. 422 с.
24. Боннар П. Греческая цивилизация: в 3 т. Т.2. От «Антигоны» до Сократа / пер. с фр. О.В.Волкова. М.: Искусство, 1991. 334 с.
25. Борев Ю.Б. Эстетика: в 2 т. Смоленск: Русич, 1997. Т.1. 567 с.
26. Борковский С. Обри Бердслей. *Художник*. 1991. № 3. С.33-36.

- 27.Бочкарева Н.С. Синтез слова и изображения в книге Р.Киплинга «Just so Story». К проблеме ее восприятия русскими читателями. *Мировая словесность для детей и о детях*. - М: МГУ, 2004. Вып.9, ч.2. С.220-225.
- 28.Брандес М.П. Стилистический анализ. М.: Высш.шк., 1971. 190 с.
- 29.Бурлина Е.Я. Культура и жанр: методологические проблемы жанрообразования и жанрового синтеза. Саратов: Изд-во Сарат. ун-та, 1987. 167 с.
- 30.Вагнер Р. Избранные работы /пер. с нем. - М.: Искусство, 1978. 695 с.
- 31.Вайнштейн О. Поэтика дендизма: литература и мода. *Иностр.лит.* 2000. № 3. С. 296-311.
- 32.Ванслов В.В. Эстетика романтизма. М.: Искусство, 1966. 404 с.
- 33.Верижникова Т.Ф. Обри Бердслей - маска и творчество. *Искусство*. 1989. № 12. С.62-67.
- 34.Верман К. История искусства всех времен и народов: пер. с нем.: в 3 т. / под ред. А.В.Айнапова. СПб.: Т-во «Просвещение», 1913. Т.3. 922 с.
- 35.Веселовский А.Н. Избранное: Историческая поэтика.-М.: Российская политическая энциклопедия, 2006. 688с.
- 36.Виноградов В.В. О языке художественной литературы. М.: Гослитиздат, 1959. 654 с.
- 37.Габермас Ю. Філософський дискурс Модерну; [пер. з нім. та комент. В. М. Купліна]. К. : Четверта хвиля, 2001. 424 с
- 38.Гарди Т. Тэсс из рода д'Эрбервиллей: пер. с англ. Киров: Киров. ол. тип., 1993. 360 с.
- 39.Гаспаров М.Л. Русские стихи 1890-х-1925-го годов в комментариях. М.: Высш.шк., 1993. 272 с.
- 40.Гачев Г.Д. Национальные образы мира: курс лекций. М.: Академия, 1998. 432 с.
- 41.Гегель Г.В.Ф. Эстетика: в 4 т. М.: Искусство, 1969. Т.3. 624 с.

- 42.Гей Н.К. Художественный образ как категория поэтики. *Контекст*. 1982. Литературно-теоретические исследования. М.: Наука, 1983. С. 68-98.
- 43.Гинзбург Л. О лирике. Л.: Сов.писатель, 1974. 408 с.
- 44.Голиков А.А. Семантические и стилистические коннотации слова ballad в истории английской литературы. *Анализ стилей зарубежной художественной и научной литератур*: межвуз.сб. Л.: Изд-во Ленинград, ун-та, 1980. Вып. 2. С.82-86.
- 45.Голомб Л. Г. Три поети раннього українського модернізму: Олександр Олесь, Грицько Чупринка, Микола Філянський: моногр. Ужгород: Ліра, 2011. 184 с.
- 46.Гугнин А.А. Постоянство и изменчивость жанра. Эолова арфа: антол. баллады. М.: Высш.шк., 1989. С.7-26.
- 47.Гундорова Т. І. Проявлення Слова. Дискурсія раннього українського модернізму. Постмодерна інтерпретація. Львів: Літопис, 1997. 298 с.
- 48.Данте А. Собр.соч.: в 5 т. Т.4. Малые произведения: Новая жизнь. Стихотворения. Письма / пер. А.Г.Голенищева-Кутузова, Е.М.Солоновича, Ф.А.Петровского. СПб.: Терра-Азбука, 1996. 464 с.
- 49.Декаданс. *Литературная энциклопедия терминов и понятий* / под ред. А. Н. Николюкина. М.: НПК “Интелвак”, 2001. С. 204-209.
- 50.Дмитриева Н.А. Краткая история искусств. М.: АСТ-ПРЕСС; Галарт, 2004. 624 с.
- 51.Днепров В.Д Идеи времени и формы времени. Л.: Сов. писатель, 1980. 600 с.
- 52.Дьяконова Н.Я. Английский романтизм: проблемы эстетики. М.: Наука, 1978. 208 с.
- 53.Евреинов Н. Бердслей: очерк. СПб.: Н.И.Бутковская, 1912. 48 с.

54. Елина Н.Г. Развитие англо-шотландской баллады. *Английские и шотландские баллады* / пер. С.Маршака. М.: Наука, 1973. С. 104-131.
55. Елистратова А. А. Поуп. *История английской литературы*. М.; Л.: Наука, 1945. Т.1, вып.2. С. 301-314.
56. Євшан М. Боротьба генерацій і українська література. *Микола Євшан. Критика. Літературознавство. Естетика*. К.: Основи, 1998. С. 45–53.
57. Жид А. Яства земные. М.: Вагриус, 2000. 639 с.
58. Жирмунский В.М. Теория стиха. Л.: Сов. писатель, 1975. 664 с.
59. Жюльен Н. Словарь символов. Челябинск: Урал- LTD, 1999. 498 с.
60. Зенкин С.Н. Работы по французской литературе. Екатеринбург: Изд-во Урал.ун-та, 1999. 317 с.
61. Зисль А.Я. Виды искусства. М.: Знание, 1979. 128 с.
62. История английской литературы: в 3 т. М.; Л.: Академия наук, 1945. Т.1, вып.2. 655 с.; Т.3. 1958. 732 с.
63. История всемирной литературы: в 9 т. М.: Наука, 1983-1991.
64. Ільницький М. Ранній український модернізм: польська рецепція. *Слово і час*. 2008. №3. С.55–65.
65. Катулл. Книга Катулла Веронского / послесл. В.А.Сосноры, прим. М.Л.Гаспарова. М.: Книга, 1991. 287 с.
66. Квятковский А. Поэтический словарь. М.: Советская энциклопедия, 1966. 375 с.
67. Киреева Н.В. Жанровый синтез как предмет эксперимента в романе Т.Пинчона «Выкрикивается лот 49». *Синтез в русской и мировой художественной культуре*. М.: МПГУ, 2005. С.250-254.
68. Кожин В.В. К проблеме литературных родов и жанров. *Теория литературы. Основные проблемы в историческом освещении*: в 3 кн. М.: Наука, 1964. Кн. 2. Роды и жанры литературы. С. 39-49.

69. Козырева М.А. Восприятие в русской литературе английской поэзии конца XIX - начала XX века (жанр литературной баллады): автореф. дис.... к.филол.наук. Л., 1988. 21 с.
70. Корман Б. О. Лирика Некрасова. Ижевск: Удмуртия, 1978. 299 с.
71. Крючкова В.А. Символизм в изобразительном искусстве: Франция и Бельгия, 1870-1900. М.: Изобраз. искусство, 1994. 272 с.
72. Лексикон загального та порівняльного літературознавства / за ред. А. Волкова та ін. Чернівці: Золоті литаври, 2001. 636 с.
73. Литературные манифесты западноевропейских романтиков / под ред. А.С.Дмитриева. М.: Изд-во Моск. ун-та, 1980. 640 с.
74. Лихачев Д.С. Поэзия садов: К семантике садово-парковых стилей. Сад как текст. М.: Согласие, 1998. 356 с.
75. Лотман Ю.М. Избранные статьи: в 3 т. Таллин: Александра, 1992. - Т.1: Статьи по типологии и семиотике культуры. 497 с.
76. Маковский С.К. Об иллюстрациях Бердслея. *Уайльд О. Саломея. Драма в одном действии*. СПб.: тип. Сириус, 1908. С. 124-131.
77. Мелетинский Е.М. Поэтика мифа. М.: Наука, 1976. 407 с.
78. Мережковский Д. С. О причинах упадка и о новых течениях. *Мережковский Д. С. Эстетика и критика*: в 2-х т. М.: Искусство; Харьков: СП "Фолио". 1994. Т. 1. С. 137-225.
79. Мифы народов мира: энцикл.: в 2 т. М.: Сов. энцикл., 1980-1982. Т.1. 672 с.; Т.2. 720 с.
80. Михальская И.И. Взаимодействие литературы и живописи в истории культуры Англии. *Диалог в пространстве культуры*. М.: Прометей, 2003. С. 151-164.
81. Моррис У. Искусство и жизнь: избр. ст., лекции, речи, письма. М.: Искусство, 1973. 511 с.

- 82.Насенко М. Сергій Єфремов і ранні модерністи. *Слово і час*. 2012. № 1. С. 117–120.
- 83.Наливайко Д.С. Про співвідношення “декадансу”, “модернізму”, “авангардизму”. *Слово і час*. 1997. № 11–12.
- 84.Ницше Ф. Сочинения в 2-х томах. Л.: Изд-во «Сирин», 1991. 447с+416с.
- 85.Ортега-и-Гассет Хосе. “Дегуманизация искусства” и другие работы. Эссе о литературе и искусстве: сборник. М.: Радуга, 1991. 639 с.
- 86.Павличко С. Націоналізм, сексуальність, орієнталізм. К.: Основи, 1998. 200 с.
- 87.Пикулева И.А. Проблема синтеза в литературном наследии Обри Бердсли: диссертация ... кандидата филологических наук: 10.01.03. Пермь, 2008. 282 с.
- 88.Потебня А.А. Слово и миф. М.: Правда, 1989. 623 с.
- 89.Проблеми теорії ментальності / відп. ред. М. Попович. К.: Наукова думка, 2006. 405 с.
- 90.Рескин Дж. Прогулки по Флоренции: Заметки о христианском искусстве для английских путешественников: пер. с англ. СПб.: Азбука-классика, 2007. 248 с.
- 91.Россетти Д.Г. Дом жизни: Поэзия, проза: пер. с англ. СПб.: Азбука-классика, 2005. 560 с.
- 92.Савельев К.Н. Литература английского декаданса: истоки, генезис, становление: монография. Магнитогорск: МаГУ, 2007. 348 с.
- 93.Сидоров А.А. Искусство Бердслея. *Juvenilia*. М.: ГАХН, 1926. Вып 1.
- 94.Символисты о символизме. *Поэзия французского символизма. Лотреамон. Песни Мальдорора* / под ред. Г.К.Косикова. М.: Изд-во МГУ, 1993. С. 423-459.
- 95.Словарь философских терминов / науч.ред. В.Г.Кузнецова. М.: Инфра-М, 2004. 730 с.

96. Смирнов И. П. Художественный смысл и эволюция поэтических систем. М.: Наука, 1977. 203 с.
97. Спивак Р.С. Русская философская лирика: Проблемы типологии жанров. Красноярск: Изд-во Краснояр. ун-та, 1985. 140 с.
98. Страда В. Литература конца XIX века (1890–1900). *История русской литературы: XX век: Серебряный век* / Под. ред. Жоржа Нива, Ильи Сермана, Витторио Страда и Ефима Эткинда. М.: Изд. группа «Прогресс»-«Литера», 1995. С. 11–48.
99. Теккерей У.М. Творчество. Воспоминания. Библиографические изыскания. М.: Книжная палата, 1989. 481 с.
100. Теоретическая поэтика: Понятия и определения / авт.-сост. Н.Д.Тамарченко. М.: РГГУ, 2001. 467 с.
101. Титаренко С.Д. Серебряный век и проблема литературного модерна (к постановке вопроса). *Время Дягилева. Универсалии серебряного века* Пермь, 1993. Вып. 1. С. 120- 129.
102. Ткач Л. М. Художні модули українського декадансу (компаративний аспект): Автореферат... к. філологічних наук, спец.: 10.01.05 - порівняльне літературознавство. Дніпропетровськ: Дніпропетровський нац. ун-т ім. О. Гончара, 2008. 20 с.
103. Ткаченко Р. П. Поклик Химери. Декаданс в українській літературі кінця XIX - початку XX ст. К.: Книга, 2011. 134 с.
104. Ткачук М. П. Інтерпретації: літературно-критичні статті, творчі портрети українських поетів XX ст. Тернопіль: [б. в.], 1999. 168 с.
105. Толмачев В. М. В борьбе за великого незнакомца. Послесловие. *Макс Нордау. Вырождение. Современные французы*. М.: Республика, 1995. С. 385–389.
106. Томашевский Б.В. Теория литературы. М.: Аспект Пресс, 2002. 334 с.

107. Трессидер Дж. Словарь символов / пер. с англ. С.Палько. М.: ФАИР-ПРЕСС, 2001. 448 с.
108. Тынянов Ю.Н. Поэтика. История литературы. Кино. М.: Наука, 1977. 574 с.
109. Уайльд О. Письма разных лет. *Иностранная литература*. 1993. № 11. С. 104-130.
110. Уланд Л. О балладе. *Эолова арфа: антол. баллады* / сост., предисл., коммент. А.А.Гугнина. М.: Высш.шк., 1989. С. 556-562.
111. Федотов О.И. Сонет серебряного века. *Сонет серебряного века. Русский сонет конца XIX - начала XX века*. М.: Правда, 1990. С.5-34.
112. Флобер Г. О литературе, искусстве, писательском труде: письма; статьи: в 2 т. / сост. С.Лейбович, пер. с фр. под ред. А.Андрес. М.: Худ.лит., 1984. Т.2. 519 с.
113. Флоренский П. Избранные труды по искусству. М.: Изобразит, искусство, 1996. С. 199-215.
114. Франко І. Зібр. творів: у 50 т. К.: Наукова думка, 1976. Т. 33. 390 с.
115. Хализев В.Е. Теория литературы: учебник. М.: Высш.шк., 2000. 398 с.
116. Ханзен-Лёве А. Русский символизм. Система поэтических мотивов. Ранний символизм. СПб.: Академический проект, 1999. 511 с.
117. Хороб С. І. Слово-образ-форма: у пошуках художності. Літературознавчі статті і дослідження. Івано-Франківськ, 2000. 200 с.
118. Хорольский В.В. Поэзия Англии и Ирландии рубежа XIX-XX веков. Киев: Наук, думка, 1991. 134 с.
119. Чернец Л.В. Литературные жанры (проблемы типологии и поэтики). М.: Изд-во Моск.ун-та, 1982. 192 с.
120. Чижевський Д. “Філософія серця” Памфіла Юркевича. Нариси з історії філософії на Україні. *Український світ*. 1994. № 1–2. С. 8–17.

121. Шопенгауер А. Мир как воля и представление. Афоризмы и максимы. Новые афоризмы. Минск: Литература, 1998. 408 с.
122. Энциклопедия символизма: Живопись, графика и скульптура. Литература. Музыка: пер. с фр. / Ж.Кассу, П.Брюнель, Ф.Клодон и др. М.: Республика, 1999. 429 с.
123. Beardsley A. The Art of Aubrey Beardsley / introd. by A.Symons. N.Y.: The Modern library, 1925. 98 p.
124. Beckson K. The Artist as Transcendent Phallus: Aubrey Beardsley and the Ritual of Defense. *Reconsidering Aubrey Beardsley* / ed. by Robert Langenfeld. L.: UMI Research Press, 1989. P. 207-226.
125. Bell D.O. A Pious Bacchanal. Affinities between the Lives and Works of John Flaxman and Aubrey Beardsley. N.Y.: Peter Lang Publishing, Inc., 2000. 288 p.
126. Benkovitz M.J. Aubrey Beardsley. An Account of His Life. N.Y.: S.P.Putnam's sons, 1981. 200 p.
127. Brophy B. Beardsley and His World. L.: Thames and Hudson, 1976. 128 p.
128. Calloway S. Aubrey Beardsley. L.: V&A Publication, 1998. 260 p.
129. Clark K. The best of Aubrey Beardsley. L.: Murray, 1979. 173 p.
130. Easton M. Aubrey and the Dying Lady. A Beardsley riddle. L.: Seeker & Warburg, 1972. 272 p.
131. Fletcher I. Aubrey Beardsley. Boston: Twayne Publishers, 1987. 206 p.
132. Heyd M. Aubrey Beardsley: Symbol, Mask and Self-irony. N.Y.: Lang, 1986. 247 p.
133. In Black and White. The Literary Remains of Aubrey Beardsley. Including «Under the Hill», «The Ballad of a Barber», «The Three Musicians», «Table Talk» and Other Writings in Prose and Verse / ed.by S.Calloway and D. Colvin. L.: Cypher, MUM, 1998. 201 p.

134. Jackson H. Aubrey Beardsley. *Holbrook J. The Eighteen Nineties. A Review of Art and Ideas at the Close of the 19th century.* New introd. by Malcolm Bradbury. L.: The Cresset Library, 1988. P.109-125.
135. Kipling R. Just so Stories for Little Children with illustrations by the author. Oxford, New York: Oxford University press, 1995. 148 p.
136. Last Letters of Aubrey Beardsley. With an Introd. note by the rev. John Gray. London etc.: Longmans, Green&Co, 1904. 158 p.
137. Lavers A. Aubrey Beardsley, Man of Letters / ed.by I.Fletcher. L.: Routledge & Kegan Paul, 1967. P. 234-270.
138. Lear E. Complete Nonsense. Hertfordshire: Wordsworth Edition Limited, 1994. 272 p.
139. Macfall H. Aubrey Beardsley, the Man and his Work. L.: Lane, the Boodley Head, 1928. 119 p.
140. Nelson J.G. Publisher to the Decadents: Leonard Smithers in the Careers of Beardsley, Wilde, Dowson. With an appendix on Smithers and the Erotic Book Trade by P.Mendes and a Checklist of Smithers. Publications by J.G.Nelson and P.Mendes. Pennsylvania: The Pennsylvania State University Press, 2000. 400 p.
141. Raby P. Aubrey Beardsley and the Nineties. L.: London Houser, Great Eastern Wharf Parkgate Road, 1998. 117 p.
142. Read B. Aubrey Beardsley. L.; Her Majesty's Stationary office, 1966. 34 p.
143. Ross R. Aubrey Beardsley / rev.iconography by Arthur Vallance. L.; NY.: Lane, The Bodley Head, 1909. 112 p.
144. Slessor C. The Art of Aubrey Beardsley. L.: The Apple press, 1989. 128 p.
145. The Early Work of Aubrey Beardsley. N.Y.: Da capo press, 1967. 173 p.
146. The Letters of Aubrey Beardsley / ed. by H.Maas. L.: Rutherford, Fairleigh Dickinson university press, 1970. 472 p.

147. Walker R.A. *The Best of Beardsley* / collected and ed. R.A.Walker. L.: The Bodley Heard, 1948. 155 p.
148. Weintraub S. *Beardsley. A biography*. N.Y.: Braziller, 1967. 293 p.
149. Wood Ch. *The Pre-Raphaelites*. L.: Weidenfeld and Nicolson, 1981. 160 p.
150. Zatlin L.G. *Aubrey Beardsley and Victorian Sexual Politics*. Oxford: Oxford university press, 1990. 234 p.